

Saksframlegg

Vår ref. 25/5323 - 2
Saksbehandler Marit Leschbrandt
Dato 06.01.2026

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
014/2026	Formannskapet	29.01.2026

Søknad om støtte til Norsk Villakssenter Kvåsfossen

Kommunedirektørens anbefaling

Søknaden til Norsk Villakssenter innvilges delvis med en støtte på kr 50 000 for 2026. Tilskuddet tas fra formannskapetets konto for tilleggsbevilgninger som for 2026 er på kr 150 000.

Sammendrag

Norsk Villakssenter (tidligere Nasjonalt Villakssenter Kvåsfossen) søker Listerkommunene og Agder Fylkeskommune om støtte til å ansette en biolog/formidler i 100% stilling. Bakgrunnen er at da Miljødirektoratet høsten 2024 valgte å autorisere Mandalselva Villakssenter som Besøkssenter Villaks, mistet Norsk Villakssenter samtidig sin finansiering.

Norsk Villakssenter søker hver av de seks Listerkommunene om kr 75.000,- i en 4 års-periode. Som vertskommune for denne regionale attraksjonen foreslås det at Lyngdal kommune innvilger noe støtte.

Bakgrunn for saken

Norsk Villakssenter søker om støtte til å ansette en biolog/formidler i 100% stilling. Dette er planlagt løst ved at Norsk Villakssenter søker om en årlig finansiering på henholdsvis kr 450.000,- fra Agder Fylkeskommune og kr 75.000,- fra hver av de seks Listerkommunene – totalt kr 900.000,- i en 4-års periode. Gjennom en slik finansiering mener senteret at de er sikret å kunne videreutvikle en god faglig formidling om

villaksen samt gjennomføre og videreutvikle besøk og undervisning ved senteret for landsdelens skolelever.

Norsk Villakssenter (tidligere Nasjonalt Villakssenter Kvåsfossen) har siden 2019 hatt en årlig statlig finansiering på ca kr 1,2 millioner ved at en 80% stilling som formidler har vært finansiert i kombinasjon med et rent tilskudd på ca kr 600.000,- . Da Miljødirektoratet høsten 2024 autoriserte Mandalselva Villakssenter som Besøkssenter Villaks, mistet Norsk Villakssenter samtidig sin finansiering.

Norsk Villakssenter har økt det årlige besøkstallet fra 9737 besøkende i 2024 til 10232 i 2025, en økning på ca 5%. Av de besøkende i 2025 (10232) har 793 skoleelever og 92 lærere vært gjennom et undervisningsopplegg. Skolebesøkene i 2025 har man klart å gjennomføre med et øremerket tilskudd på kr 300.000,- fra Agder Fylkeskommune.

Senteret ved Kvåsfossen er per i dag landets best besøkte og mest omfattende attraksjon basert på den Atlantiske villaksen. Norsk Villakssenter opplever det som trist at staten ikke ønsker å benytte seg av denne arenaen og dette publikummet for å drive en faglig god og viktig formidling om villaksen og dens utfordringer. Anlegget på Kvåsfossen er unikt fordi besøkende får et direkte innblikk i fisketrappen og dermed villaksens livssyklus i elva. I 2025 har det vært rekord i antall fiskepasseringer i fisketrappen.

Det kan også nevnes at Norsk Villaksenter har levert en omgjøringsbegjæring med prosessvarsel til Klima og Miljødepartementet. Hvis senteret i løpet av den kommende 4-årsperioden likevel skulle bli autorisert som Besøkssenter for Villaks og få tildelt statlig årlig finansiering på ca kr 2,3 mill., vil senteret frasi seg en slik Fylkeskommunal og kommunal støtte som det her søkes om.

Formannskapet 29.01.2026

Behandling:

KVÅSFOSSEN, foreslått av Tønnes Seland , Senterpartiet :

Det gis 75000, Dekkes fra disposisjonsfond.

K, foreslått av Eivind Arnt Husøy, Arbeiderpartiet :

Forslår 75000 kr tatt fra disp fond

Det ble stemt over kommunedirektørens anbefaling mot fellesforslaget fra Eivind Arnt Husøy Ap og Tønnes Seland Sp. 3 (Sp, Ap og V) stemte for fellesforslaget. 4 (H, 2Frp, KrF) stemte for kommunedirektørens anbefaling. Kommunedirektørens anbefaling vedtatt.

Formannskapet - 014/2026 vedtak:

Søknaden til Norsk Villakssenter innvilges delvis med en støtte på kr 50 000 for 2026. Tilskuddet tas fra formannskapetets konto for tilleggsbevilgninger som for 2026 er på kr 150 000.

Faglig vurdering

Norsk Villakssenter på Kvås er en av hovedattraksjonene i Lyngdal kommune og i Listerregionen. Senteret ved Kvåfossen er per i dag landets mest besøkte og mest omfattende attraksjon basert på den Atlantiske villaksen. Ved cruisebesøk til Lister regionene og Lindesnes er villakssenteret blant utfluktene som er mest ettertraktet og besøkt.

Norsk Villakssenter rapporterer en økning på 5 % besøkende fra 2024 til 2025. I 2025 ble det registrert over 10.000 gjester hvorav 793 skoleelever og 92 lærere. Senteret har dermed flere "ben å stå på" med ettertraktede undervisningsopplegg for barn og unge. Elevene er fra grunnskoler og videregående skoler i Agder, fra Kristiansand i øst til Kvinesdal og Flekkefjord i vest. Tilbakemeldingene fra skolene har vært at de har satt stor pris på å kunne få besøke senteret og lære om villaksen og utfordringene som den står overfor. Mange av skolene har uttalt at de ønsker å komme tilbake til senteret med nye klasser i 2026.

I Listerregionen pågår det et omfattende og strategisk rettet prosjekt kalt; Reisemålsutvikling Lister der målet er å tiltrekke flere gjester ved å utvide sesongen fra sommerbesøk til i større grad å omfatte helårsbesøk, i første omgang vårsesongen. Villakssenteret på Kvås har potensiale til å bli en helårsattraksjon da det også er gode innendørs fasiliteter. Det er meget positivt at Agder Fylkeskommune nylig bevilget kr 500.000,- for 2026 med en åpning for å bevilge det samme beløpet i 2027, om det skulle være nødvendig.

Norsk Villakssenter søker alle Listerkommunene om kr 75.000 årlig i en 4-års periode. Som vertskommune for Norsk Villakssenter er det vår vurdering at Lyngdal kommune bør bidra til at senteret kan fortsette å være en attraksjon i kommune og regionen. Samtidig har Lyngdal kommune en svært presset økonomi hvor det har vært nødvendig å redusere i egne ressurser og prioritere hvilke prosjekter som støttes strengt. På bakgrunn av dette innstiller Lyngdal kommune på at Norsk Villakssenter på Kvås får en støtte på kr 50.000,- for 2026. Om det er behov for støtte neste år vil kommunen i likhet med Agder Fylkeskommune, gjøre en ny vurdering for 2027. Dette er noe mindre enn de 75 000 som det er søkt om og vi anbefaler heller ikke at kommunen binder seg til støtte i 4 år som det er søkt om.

Konsekvenser for levekår

Det vil være positivt for levekår at Norsk Villakssenter fortsatt kan gi et godt tilbud til innbyggere og besøkende.

Økonomiske konsekvenser

Den foreslåtte innstillingen er at kommunen bevilger kr 50.000,- for 2026. Innvilgelse av søknaden kan bidra til en arbeidsplass i Lyngdal kommune, men ringvirkningene av å opprettholde og utvikle en kvalitetsattraksjon i kommunen vurderes som større. Flere besøkende til regionen generer mer handel og overnatting.

Konsekvenser for klima og miljø

Norsk Villakssenter er tuftet på verdier som samsvarer med klima- og miljøhensyn. Budskapet i formidlingen er at vi må ta vare på miljøet rundt oss og det naturlige økosystemet som villaksen er en del av. Konsekvensene vurderes etter dette å være positive for miljøhensynet.

Vedlegg:

Søknad Listerkommuner og Agder Fylkeskommune
2025 Årsrapport skolebesøk - Nasjonalt Villakssenter Kvåsfossen